

ΑΝΑΙΡΕΣΙΣ

Τίτλος πρωτοτύπου:

«Réfutation faite par un grec l'an mil huit cent trent huit de l'ouvrage intitulé 'De l'état actuel de la Grèce et des moyens d'arriver à sa restauration', publié par Mr. F. Thiersch l'an 1833»

Νικόλαος Σπηλιάδης, *Αναίρεσις*
Απάντηση ενός Έλληνα στον Friedrich Thiersch

Στο κείμενο της *Αναίρεσεως* διορθώθηκαν σιωπηρώς προφανείς αβλεψίες του αυτογράφου, πολυτυπίες κυρίων ονομάτων και αρχαϊκοί ορθογραφικοί τύποι. Η ένδειξη ¹² δηλώνει τη σελίδα του χειρογράφου.

Ευχαριστούμε το Μουσείο Καποδίστρια, το Royal Collection Trust και την Bayerische Akademie der Wissenschaft για την ευγενή παραχώρηση εικόνων των συλλογών τους.

© 2018, Εκδόσεις ΠΟΤΑΜΟΣ και Γ. Καλπαδάκης
Επιμέλεια – διόρθωση: Αρετή Μπουκάλα
Εξώφυλλο: Δάφνη Κουγέα
Σχεδιασμός – σελιδοποίηση: Βίβιαν Γιούρη

Εκδόσεις ΠΟΤΑΜΟΣ
Ξενοκράτους 48, 106 76 Αθήνα,
τηλ. 210 7231271, fax 210 7254629
www.potamos.com.gr, info@potamos.com.gr

ISBN 978-960-545-108-0

Απαγορεύεται η αναδημοσίευση ή αναπαραγωγή του παρόντος έργου στο σύνολό του ή τμημάτων του με οποιονδήποτε τρόπο, καθώς και η μετάφραση ή διασκευή του ή εκμετάλλευσή του με οποιονδήποτε τρόπο αναπαραγωγής έργου λόγου ή τέχνης, σύμφωνα με τις διατάξεις του ν. 2121/1993 και της Διεθνούς Σύμβασης Βέρνης-Παρισιού, που κυρώθηκε με το ν. 100/1975. Επίσης απαγορεύεται η αναπαραγωγή της στοιχειοθεσίας, σελιδοποίησης, εξωφύλλου και γενικότερα της όλης αισθητικής εμφάνισης του βιβλίου, με φωτοτυπικές, ηλεκτρονικές ή οποιεσδήποτε άλλες μεθόδους, σύμφωνα με το άρθρο 51 του ν. 2121/1993.

ΥΠΕΡ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΗΣ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ

ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΕΝΟΣ ΕΛΛΗΝΑ
ΣΤΟΝ FRIEDRICH THIERSCH

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΣΠΗΛΙΑΔΗΣ

Ἀναίρεσις

Μετάφραση από τα γαλλικά
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗΣ

Επιμέλεια - Προλεγόμενα - Σχόλια
ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΑΛΠΑΔΑΚΗΣ

 ΠΟΤΑΜΟΣ

ΑΘΗΝΑ 2019

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ	9	
ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΑΛΠΑΔΑΚΗΣ [ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ]		
ΥΠΕΡ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΗΣ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ	[11-97]	
Ένας διάλογος που δεν έγινε	12	
Νικόλαος Σπηλιάδης	15	
Ο Thiersch στην Ελλάδα	23	
Αφανέρωτες συγκλίσεις	27	
Ο «κρυφός δημόσιος πλούτος της χώρας»	29	
Θεσμική ευελιξία και κοινοτισμός	34	
Ο «ανεμόμυλος» του Thiersch	39	
«Θείριος» εναντίον του «νέου Ηροστράτου της Κέρκυρας»	45	
«Ό ανακαινιστής τής πατρίδος»	52	
«Η δύναμής μου είναι όλος ήθικη»	56	
Επίλογος	64	
Σημειώσεις	67	
ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΣΠΗΛΙΑΔΗΣ, <i>ΑΝΑΙΡΕΣΙΣ</i>		[101-464]
[1. Η εκλογή του Καποδίστρια]	102	
[2. Διπλωματική προπαρασκευή]	108	
[3. Οι ολιγαρχικοί επί θύραις]	111	
[4. Η στάση του Κυβερνήτη απέναντι στον λαό]	116	
[5. Διοικητικές ενέργειες]	122	
[6. Παιδεία και αρχαιοελληνική κληρονομιά]	130	
[7. Περί «μυστικής εταιρείας του Φοίνικος»]	135	
[8. Αυτόχθονες και ετερόχθονες]	141	
[9. Οι κατηγορίες περί «επιτήρησης» και «καταστολής»]	142	
[10. Η Εθνοσυνέλευση του Άργους και οι όψιμοι «συνταγματικοί»]	152	
[11. Στάση του λαού απέναντι στον Κυβερνήτη]	157	
[12. Αντιμετώπιση της αντιπολίτευσης]	161	
[13. Συνταγματική μοναρχία και ο πρίγκιψ Λεοπόλδος]	174	
[14. Διπλωματική στρατηγική περί των συνόρων]	184	
[15. Η παιδεία του Κυβερνήτη]	187	
[16. Δημόσια τάξη και κοινωνική πολιτική]	190	
[17. Εξωτερική πολιτική και «ρωσοφιλία»]	197	
[18. Η δολοφονία του Κυβερνήτη]	200	

[19. Ο Αυγουστίνος και οι «συνταγματικοί»]	213
[20. Το έκτρωμα εν Μεγάροις]	223
[21. Η Εθνοσυνέλευση του Ναυπλίου]	227
[22. Ο ρόλος του κ. Θείρσιου]	239
[23. Οι πρωτοουργοί της διχόνοιας]	259
[24. Η «κυβέρνηση» της Περαχώρας]	267
[25. Η πτώση του Αυγουστίνου και η Επταρχία]	287
[26. Το σύνταγμα της Ελληνικής Πολιτείας και οι αντίπαλοί του]	304
[27. Το συνέδριο των συνωμοτών]	322
[28. Η τελική πράξη]	341
[29. Θειρσίου φιλοδοξία]	353
[30. Μαυροκορδάτος και Κωλέττης]	363
[31. Η περιθωριοποίηση του κ. Θείρσιου από τους υποπρέσβεις]	378
[32. Το υπόμνημα Κάννιγγ]	381
[33. Θειρσίου συκοφαντία και ραδιουργία]	387
[34. Η στάση του Καποδίστρια απέναντι στις ξένες Δυνάμεις]	400
[35. Ο συνταγματικός προσανατολισμός του Καποδίστρια]	409
[36. Κρίσεις του Θείρσιου για τους Έλληνες]	413
[37. Αι συμβουλαί του κ. Θείρσιου]	418
[38. Εμπορική και νομισματική πολιτική]	432
[39. Εκκλησιαστική και εκπαιδευτική πολιτική του Καποδίστρια]	437
[40. Οι Έλληνες «ευγενείς»]	443
[41. Περιφερειακή διοίκηση και κεντρική εξουσία]	444
[42. Περί δημοσιονομικής διαχείρισης]	454
[43. Ο τομέας της δικαιοσύνης]	461

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ. Άποσπάσματα ἐκ τοῦ Α΄ τόμου (κεφ. 1-4) τοῦ ἔργου τοῦ Friedrich Thiersch «De l'état actuel de la Grèce et des moyens d'arriver à sa restauration» . . . . . [465-497]

Τμῆμα πρῶτον. Περὶ τοῦ κυβερνητικοῦ συστήματος τοῦ κόμητος Ι. Καποδίστρια	466
Τμῆμα δεῦτερον. Ἡ ἀντιπολίτευσις κατὰ τοῦ Κυβερνήτου	482
Τμῆμα τρίτον. Ἡ πτώσις τοῦ Καποδίστρια	485
Τμῆμα τέταρτον. [Ἡ Ελλάδα ὑπὸ τῆ διακυβέρνηση τοῦ κόμητος Αυγουστίνου, ἀδελφοῦ του Ἰωάννη Καποδίστρια]	492

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΟΝΟΜΑΤΩΝ . . . . . [499-510]

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θα ήθελα να ευχαριστήσω το προσωπικό των Γενικών Αρχείων του Κράτους και τον Διευθυντή τους, τον Καθηγητή κ. Νικόλαο Καραπιδάκη, ο οποίος μου παρείχε τη δυνατότητα να αξιοποιήσω τις πλούσιες συλλογές τους καθώς και να δημοσιεύσω το μεταφρασμένο έργο του Νικόλαου Σπηλιάδη. Ευχαριστίες οφείλονται στον Καθηγητή κ. Χαράλαμπο Ξανθουδάκη για τις ουσιώδεις παρατηρήσεις του, καθώς και στον κ. Σωκράτη Κουγέα και την κ. Αρετή Μπουκάλα για τις φιλολογικές παρεμβάσεις τους στο κείμενο της μετάφρασης. Ειδική μνεία οφείλεται επίσης στον κ. Κώστα Παπαδόπουλο και την κ. Αναστασία Λαμπρία από τον εκδοτικό οίκο «Ποταμός», οι οποίοι περιέβαλαν με ιδιαίτερη φροντίδα και ευαισθησία την έκδοση. Θα ήθελα επίσης να ευχαριστήσω θερμά την κ. Αγγελική Κόνδη και τον κ. Ιωάννη Κωστόρο για τις κατευθύνσεις που μου προσέφεραν στα πρώτα βήματα της ενασχόλησής μου με το θέμα. Τέλος, τη μεγαλύτερη ευγνωμοσύνη τη χρωστώ, για τη συμπαράστασή τους, στη Ματίνα και τον γιο μας, Γιάννη, στους οποίους η παρούσα έκδοση αφιερώνεται.

Γ.Κ.

ΥΠΕΡ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΗΣ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ
Ο Νικόλαος Σπηλιιάδης απαντά στον Friedrich Thiersch

Όσοι λευκοφόροι, εννοήτωσαν.

Οδυσσέας Ελύτης, «Η μαγεία του Παπαδιαμάντη»

Πρωθυπουργός της βραχύβιας Ελληνικής Πολιτείας και μεταξύ των σπουδαιότερων συγγραφέων της Επανάστασης, ο Φιλικός Νικόλαος Σπηλιιάδης άφησε την τελευταία του πνοή στο Ναύπλιο, ενδεής και λησμονημένος, στις 26 Νοεμβρίου του 1867.¹ Μετά την καταδίκη σε θάνατο του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη το 1834, το βαυαρικό καθεστώς είχε διατάξει τον εγκλεισμό του, μαζί με άλλους επιφανείς υποστηρικτές του Ιωάννη Καποδίστρια· γλίτωσε τελικά τη λαίμητόμο, όχι όμως και τις διώξεις που θα υφίστατο το επόμενο διάστημα, με αποκορύφωμα την υπόθεση της Φιλορθόδοξης Εταιρείας το 1840. Έκτοτε είχε ζήσει στο περιθώριο της πολιτικής ζωής, με βασικές πηγές βιοπορισμού ένα πενιχρό βοήθημα που του χορηγούσε η Πολιτεία εν είδει σύνταξης και τη συγγραφική του δραστηριότητα, η οποία επικεντρώθηκε στο πολύτομο έργο των απομνημονευμάτων του.² Στα τριάντα έξι χρόνια που μεσολάβησαν από τη δολοφονία του Καποδίστρια έως τον θάνατό του, ο Σπηλιιάδης είχε θέσει εαυτόν στην υπηρεσία αυτού του πρώτου μεγάλου ηττημένου της νεοελληνικής ιστορίας, σε μια άνιση μάχη για την ανασκευή των μομφών που εξαπολύονταν εναντίον του Κυβερνήτη.³

Ο Γερμανός λόγιος Friedrich Thiersch (1784-1860), ένθερμος υποστηρικτής του οίκου των Wittelsbach και συγγραφέας του έργου που ο Σπηλιιάδης θεωρούσε «πρόδρομον των αδικημάτων όσα η Ελλάς έπαθεν από τους Βαυαρούς»,⁴ δεν αποτελούσε τυπικό δείγμα του ευκλείους θιάσου που θεμελίωσε την ταυτότητα και την ευημερία του στην αποκήρυξη της καποδιστριακής πολιτείας. Σημαίνουσα μορφή του φιλελληνικού κινήματος, ο Thiersch κατέφθασε στην Ελλάδα τον Αύγουστο του 1831, λίγες ημέρες πριν από τη δολοφονία του Κυβερνήτη –εν μέρει με την οικονομική ενίσχυση του εκδοτικού οίκου Cotta που εξέδιδε την έγκυρη εφημερίδα *Allgemeine Zeitung* και εν μέρει

ιδίοις εξόδοις, από την πώληση οικογενειακών κειμηλίων–, παραμένοντας στη χώρα έως τον Οκτώβριο του επόμενου έτους. Με το κύρος του αυλικού συμβούλου που είχε ηγηθεί της αναγέννησης της βαυαρικής εκπαίδευσης, ο ελληνιστής φιλόλογος και καθηγητής του Πανεπιστημίου του Μονάχου, από το οποίο βρισκόταν σε άδεια διαρκείας, σκόπευε να περιηγηθεί τα αρχαία μνημεία και παράλληλα να εμπλουτίσει τη γλυπτοθήκη του αρχαιολάτρη Λουδοβίκου Α'.⁵ Εντούτοις, κατά τη διάρκεια της διαμάχης που ακολούθησε, οι δεσμοί του με τη βαυαρική αυλή θα καθιστούσαν την ανοικτή εμπλοκή του στα πολιτικά πράγματα αναπόδραστη. Καρπός της αποστολής του υπήρξε το δίτομο έργο *De l'état actuel de la Grèce et des moyens d'arriver à sa restauration* (Η παρούσα κατάσταση της Ελλάδος και τα μέσα για να επιτευχθεί η ανοικοδόμησή της) –γραμμένο στη γαλλική ώστε να εξασφαλισθεί το ευρύτερο δυνατό αναγνωστικό κοινό–, το οποίο εκδόθηκε στη Λιψία το 1833.

Απώτερος σκοπός του Thiersch ήταν να συμβάλει στο να προλειανθεί το έδαφος για την ανάδειξη του δευτερότοκου γιου του Βαυαρού βασιλιά, Όθωνα, σε μονάρχη της Ελλάδος· μια ιδέα, εξάλλου, την οποία είχε αναφέρει στον Λουδοβίκο ήδη τον Σεπτέμβριο του 1829⁶ και στον ίδιο τον Καποδίστρια έναν μήνα αργότερα, εισπράττοντας τότε την απόρριψη του πρώτου και τη σιωπή του δευτέρου.⁷ Τέσσερα χρόνια αργότερα, ο σκοπός του έργου του θα ήταν διττός: να αποδομήσει τα πεπραγμένα και τον χαρακτήρα της καποδιστριακής διακυβέρνησης και να εκθέσει προτάσεις για την ανοικοδόμηση της χώρας προς χρήσιν της αντιβασιλείας – η οποία, όπως σημειώνει, «ταυτίζεται με την Ελλάδα, επειδή η Ελλάδα έχει παραδοθεί στις φροντίδες της».⁸ Ο Κυβερνήτης, επισήμανε, υπήρξε ακραιφνής υποστηρικτής της ρωσικής πολιτικής,⁹ ένας «ξένος» σε σχέση με το ελληνικό έθνος¹⁰ ο οποίος κυβέρνησε με αυταρχισμό, απεμπολώντας τα φιλελεύθερα ιδεώδη του αγώνα για την ανεξαρτησία, ενώ ταυτόχρονα απαξίωσε την αρχαιοελληνική γραμματεία, επιχειρώντας να αποκόψει το ελληνικό έθνος από τις ρίζες του. Κατά τον Thiersch, η Ελληνική Πολιτεία υπήρξε ένα οιονει δεσποτικό καθεστώς το οποίο καταπατούσε τα δικαιώματα των γηγενών Ελλήνων. Το ανομολόγητο κίνητρο του Καποδίστρια ήταν, σύμφωνα με τον Βαυαρό λόγιο, να εξουδετερώσει με αυθαιρεσίες τις γηγενείς εστίες τοπικής εξουσίας, αφού στο βάθος απεργαζόταν την ανάδειξή του σε μοναδικό ηγεμόνα του νεότευκτου κράτους.¹¹

Ένας διάλογος που δεν έγινε

Μεταξύ 1836 και 1838 φαίνεται ότι ο Σηπλιάδης συνέταξε την απάντησή του στον Thiersch στα γαλλικά – σε τριτοπρόσωπη αφήγηση, αφού προοριζόταν να δημοσιευθεί ανωνύμως, υπό τον τίτλο «Réfutation faite par un grec l'an mil huit cent trent huit de l'ouvrage intitulé 'De l'état actuel de la Grèce et des moyens d'arriver à sa restauration',

publié par Mr. F. Thiersch l'an 1833».¹² Σκοπός του ήταν να ανασκευάσει τους ισχυρισμούς του Βαυαρού λογίου στο *De l'état actuel...* και έτσι επικεντρώθηκε κυρίως στο πρώτο μέρος, το οποίο αφορά την Ελληνική Πολιτεία και την «άναρχη» μεταβατική περίοδο¹³ που προηγήθηκε της έλευσης του νεοεκλεγέντος βασιλιά στη χώρα.¹⁴ Εντούτοις, η αναμέτρηση του Σπηλιάδη με τον Thiersch εκτείνεται και στο δεύτερο μέρος του έργου του Βαυαρού, όπου οι αντικαποδιστριακές εμμονές του δεν μπορούσαν να κατασιγασθούν ακόμα και όταν σκιαγραφούσε τις ιδέες του για τον τρόπο ανασυγκρότησης της χώρας. Η ανά χείρας έκδοση παραδίδει για πρώτη φορά δημοσιευμένο το πόννημα του Σπηλιάδη έτσι όπως μεταφράστηκε από τον Αλέξανδρο Παπαδιαμάντη.¹⁵ Το έργο αυτό συνοδεύουν σημειώσεις, οι οποίες αποσκοπούν αφενός στο να λειτουργήσουν όσο το δυνατόν πιο κατατοπιστικά σε ό,τι αφορά τα επιμέρους ζητήματα στο έργο του Βαυαρού λογίου, τα οποία ο Σπηλιάδης επιχειρεί να ανασκευάσει τοποθετώντας τα στο ιστορικό τους πλαίσιο· αφετέρου αποβλέπει στο να προσφέρουν έναν πρώτο σχολιασμό ενός έργου, το οποίο δύναται να αποτελέσει το πρωτογενές έρεισμα για ποικίλες ιστοριογραφικές προσεγγίσεις και προσλήψεις της καποδιστριακής διακυβέρνησης καθώς και του διαστήματος που μεσολάβησε έως την άφιξη του Όθωνα.

Ας σημειωθεί εδώ ότι από νεότερες έρευνες στην αλληλογραφία του Παπαδιαμάντη τεκμαίρεται ότι ο κορυφαίος Σκιαθίτης πεζογράφος εκπόννησε τη μετάφραση το 1903 κατόπιν ανάθεσης από τον Γιάννη Βλαχογιάννη, ο οποίος μετά από πολλές περιπέτειες είχε καταφέρει να περισώσει το πρωτότυπο.¹⁶ Ενδεχομένως ο Βλαχογιάννης να μην προχώρησε στην έκδοσή του επειδή το αντιμετώπιζε ως πάρεργο εν σχέσει προς το ογκώδες και ανέκδοτο ακόμα τότε έργο του Σπηλιάδη, το οποίο περιλάμβανε τους δύο εναπομεινάντες τόμους των απομνημονευμάτων του. Στα κατάλοιπα του Σπηλιάδη, πάντως, ευρέθησαν χειρόγραφα με μετάφραση του Παπαδιαμάντη επιλεγμένων αποσπασμάτων από τα πρώτα τέσσερα κεφάλαια του α' τόμου του *De l'état actuel...*, η οποία συνοδεύεται από την υπόμνηση «νά τυπωθῆ μαζί με τὴν *Réfutation*». Από τα αποσπάσματα, τα οποία επίσης πρωτοδημοσιεύονται σε παράρτημα, προκύπτει ότι παραλείφθηκαν πολλά σημεία από το πρωτότυπο, τα οποία –επισημασμένα εδώ με αποσιωπητικά μέσα σε αγκύλες– κατά κανόνα αφορούν ύβρεις κατά του Καποδίστρια. Η απότομη διακοπή της μετάφρασης περί τα μέσα του τέταρτου κεφαλαίου ενδεχομένως υποδεικνύει ότι η υπόλοιπη έχει χαθεί· ή, εναλλακτικά, ότι ο Βλαχογιάννης απλούστατα εγκατέλειψε την ιδέα της δημοσίευσής της από κοινού με το απαντητικό πόννημα του Σπηλιάδη.¹⁷

Καλύτερη εκδοτική τύχη είχε η ανασκευή του έργου του Thiersch από τον Βιάρρο Καποδίστρια, η οποία δημοσιεύθηκε ανωνύμως στα γαλλικά το 1835. Η πραγματεία αυτή χαρακτηρίζεται από νηφάλια γλώσσα που επιδεικνύει σεβασμό απέναντι στον Βαυαρό ελλημιστή καθώς και στην αυλή του Μονάχου εν γένει, ενώ δεν διαφεύ-

γει την προσοχή ότι κυκλοφόρησε από τον ίδιο εκδοτικό οίκο με εκείνον του πονήματος του Thiersch, επιτρέποντάς μας να πιθανολογήσουμε ότι η έκδοση μιας πιο ήπιας, προσωπικού χαρακτήρα ανασκευής θα θεωρήθηκε από τη βαυαρική πλευρά ζήτημα τιμής για την οικογένεια του δολοφονημένου Κυβερνήτη – στην προϊστορία της οποίας ο Βιάρος αναφέρεται εκτενώς.¹⁸ Αντίθετα, το έργο του Σπηλιάδη είναι εμφανές ότι γράφτηκε εν βρασμώ ψυχής –«*par un grec*» όπως σημειώνει στον τίτλο–, με αμεσότητα και δίχως αυτολογοκρισία, υπερβαίνοντας τους στόχους μιας ανασκευαστικής βιβλιοκρισίας κι αποκτώντας ευρύτερο χαρακτήρα. Δηλωτική των προθέσών του είναι και η ρήση του Denis Diderot την οποία, σύμφωνα με σχεδιάσμα που βρέθηκε στα κατάλοιπά του, προόριζε να κοσμεί το εξώφυλλο του έργου: «*Η Συκοφαντία παύει με τον θάνατο ενός άσημου ανθρώπου· όμως, όρθια δίπλα στην τεφροδόχο ενός μεγάλου άνδρα, συνεχίζει, ακόμα, ανά τους αιώνες, να αναμοχλεύει τις στάχτες του με το ραβδί της*».¹⁹ Δεν άφησε βέβαια τον Καποδίστρια ανυπεράσπιστο απέναντι στις αχαρακτήριστες κατηγορίες ότι ήταν ξενόφρων –«*έγνώριζε κ' έξετίμα πολὺ καλὰ καὶ εἶχεν ὑποκάρδια τὰ συμφέροντα τῆς πατρίδος*», σημειώνει ο Σπηλιάδης, διότι «*δὲν ἦτο Βαυαρός, [ἀλλὰ] Ἕλληνας*»²⁰–, εντούτοις βασική του μέριμνα φαίνεται ότι υπήρξε να συνηγορήσει υπέρ του έργου του Κυβερνήτη, δηλαδή υπέρ της Ελληνικής Πολιτείας.

Στο ερώτημα γιατί το πόνημα του Σπηλιάδη δεν δημοσιεύθηκε, με δεδομένο μάλιστα ότι το συνέγραψε τρία χρόνια μετά το απαντητικό έργο του Βιάρου –το οποίο, μολονότι επισημαίνει ότι «*αποδείχνει λογικώτατα τι εστί Θεΐρσιος*»²¹ προφανώς δεν θεωρούσε επαρκές απέναντι σε ένα τόσο βαρύ κατηγορητήριο–, πιθανοί παράγοντες περιλαμβάνουν τη δυσχερή συγκυρία, στην οποία θα επανέλθουμε, τη σχεδόν ολοκληρωτική αφοσίωσή του στο εγχείρημα της συγγραφής και έκδοσης των απομνημονευμάτων του καθώς και την επικράτηση πιο ακραίων αντικαποδιστριακών προσωπικοτήτων στην αντιβασιλεία.²² Το έργο συγκαταλέγεται στα ανέκδοτα σχεδιάσματα των φιλοκαποδιστριακών, πλάι στην «Απολογία» του Μουστοξύδη και τη βιογραφία του Καποδίστρια από τον Μάριο Πιέρη – με τη διαφορά, όμως, ότι οι προσπάθειες αυτές απέβησαν ατελέσφορες για λόγους λιγότερο ευεξήγητους από εκείνη του διαβιούντος εντός του οθωνικού βασιλείου Σπηλιάδη και συνδέονταν με τη μεταβαλλόμενη πρόσληψη της σχέσης της Επτανήσου με το νεότευκτο κράτος από την ιόνια λογιосύνη.²³ Σε κάθε περίπτωση, έχει μεγάλη ιστοριογραφική αξία η μαρτυρία ενός κεντρικού πρωταγωνιστή της επανάστασης και αργότερα της Ελληνικής Πολιτείας ο οποίος, για να ανασκευάσει το κατηγορητήριο του Thiersch, ανατρέχει με λεπτομέρεια σε όσα εκτυλίχθηκαν από τα προεόρτια της έλευσης του Καποδίστρια έως την έλευση του Όθωνος – διαθέτει δε και μια ξέχωρη φιλολογική αξία, από τη στιγμή που έχει μεταγραφεί από τον «άγιο» των ελληνικών γραμμάτων.

Ας τονιστεί ότι λόγω της ενεργού συμμετοχής του στα γεγονότα τα οποία αφηγείτο αλλά και του ήθους που τον διέκρινε, στο έργο ζωής του, τα απομνημονεύματά του, ο

Σπηλιιάδης θα αποποιείτο την ιδιότητα του αντικειμενικού «ιστορικού». Παρά το ότι είχε κάνει ενδελεχή και ευσυνείδητη χρήση των επίσημων και ανεπίσημων εγγράφων που συνέλεξε μέσα από τα ηγετικά αξιώματα στα οποία αναδείχθηκε μεταξύ 1821 και 1832, επέλεξε να κατατάξει το έργο του σε ένα σώμα κειμένων διόλου απαλλαγμένων από τυχόν παραλείψεις και παραθυμήματα και με συνείδηση της μεροληψίας τους, αλλά με ένα εναργές αν και υπόροητο μήνυμα: ότι σε εποχές ακραίες, η αντικειμενικότητα αποτελεί την επίφαση του αμέτοχου και η νηφαλιότητα υποκρύπτει φθοροποιούς της ιστορικής αλήθειας συγκερασμούς. «*Ενώπιον των ζώντων και της ζωής γενεάς*», έγραψε, «*δεν ήτο δυνατόν να γράψω ψεύδη*». Εντούτοις, συνέχισε, ο άνθρωπος «*είναι φύσει υποκείμενος εις το ν' απατηθή και να υποπέσει εις λάθη και σφάλματα*», και κατά συνέπεια και άλλοι μάρτυρες των ίδιων γεγονότων «*οφείλουν να γράψωσιν, ώστε εκ των τοιούτων διαφόρων συγγραφών να δυνηθή ο κριτικός ιστοριογράφος να εξαρύση την αλήθειαν, ότε και εκ των πραγμάτων αυτών θα οδηγηθή εις τας κρίσεις του*». ²⁴

Το ανά χείρας έργο εμπεριέχει πλήθος αλογόκριτων αναφορών σε ανθρώπους και σε γεγονότα τα οποία ήταν ακόμα νωπά στη μνήμη του Σπηλιιάδη και στα οποία δεν θα επέστρεφε συγγραφικά –κι αυτό, μερικώς– πριν από την παρέλευση σχεδόν δύο δεκαετιών. Ας σημειωθεί ότι ο χωρισμός σε παραγράφους και σε κεφάλαια του χειμαρρώδους και κατά τόπους ασυγγέραστου κειμένου του Σπηλιιάδη –χαρακτηριστικά που πιστοποιούν τις δυσχερείς συνθήκες υπό τις οποίες συνετάχθη αλλά και τη συναισθηματική φόρτιση του συγγραφέα– κρίθηκε επιτακτικός, προκειμένου να καταστεί ευκρινέστερη η διάρθρωσή του και άρα ευχερέστερη η ανάγνωση μέσα από γενικές νοηματικές ενότητες.

Νικόλαος Σπηλιιάδης

Γεννημένος στην Τρίπολη το 1785 από πατέρα μικροκτηματία αμπατζή, ο Σπηλιιάδης διδάχθηκε γράμματα στον γενέθλιο τόπο του κι αργότερα στο Άργος, όπου είχε δάσκαλο τον μετέπειτα Φιλικό μοναχό Ησαΐα Καλαρά – «*αυτά τα γραμματάκια μ' εχρησίμευσαν διά τον εαυτόν μου εις την ξηνητείαν*», όπως θα σημείωνε αργότερα. Του προσφέρθηκε η ευκαιρία να διευθύνει τη Γραμματεία του Μορέως, ήταν όμως ήδη φανερή η δυσανεξία που ένιωθε με τους συμβιβασμούς τους οποίους οι συνθήκες στην τουρκοκρατούμενη Πελοπόννησο θα τον εξανάγκαζαν να υπομείνει, οι οποίες κατέτειναν στο «*ν' ασπασθώ τους πόδας και τα κράσπεδα των ματιών των Τούρκων*». Στις αρχές του 19ου αιώνα μετέβη στην Κωνσταντινούπολη όπου εργάστηκε ως γραμματικός του μεγαλέμπορου Αλέξανδρου Μαύρου. Εκεί, μέσω του μετέπειτα Φιλικού εμπόρου Παναγιώτη Σέκερη, εκτέθηκε στη γοητεία των ασμάτων του Ρήγα Βελεστιν-